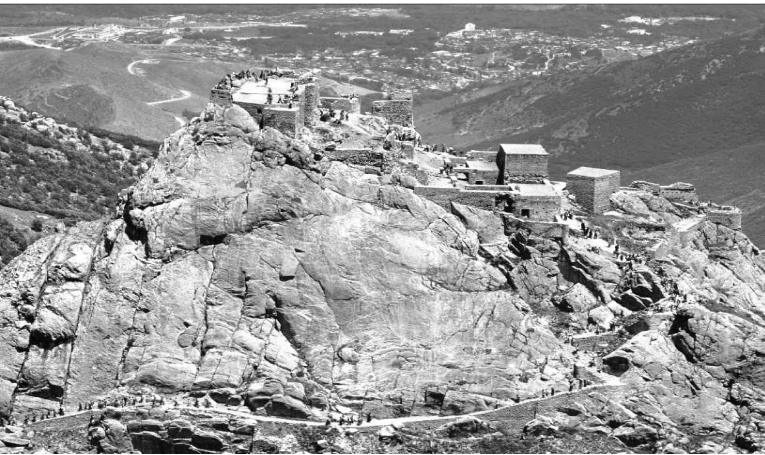

Tarixin ilk sosial dövlətinin banisi, bəşər tarixinin ən görkəmli sərkərdələrindən biri adlandırılan Babək və hürremiliyin ideoloji bazasında aparılmış möhtəşəm qəhrəmanlıq epoxası haqda bəzi həqiqətlər

“İslam dövrlərində əsərlər yazan ərəb və fars tarixçiləri bəzi hərəkatların mahiyyətini və məqsədini düşünmə bilməmişlər. Buna görə də, bu hərəkatlara başçılıq edənləri bədməzhəb, dinsiz, kafir adlandırılıb, onların möhtərəm adını, əziz xatirəsini çirkin töhmət və iftirlarla bulamayıb, məqsədlərini, ideologiyalarını yalan sözlərlə təhrif etmişlər. Belə bir iş Babək Hürremi haqqında da görülmüşdür”. Məşhur İran şərqşünası Səid Nəfisi

Tariximizin ləkələnməsinə cəhd edilən şərəfli dövrü

Azərbaycan tarixində ən şərəfli dövrlərdən olan Hürremilər Hərəkatı (VIII-IX əsrlər) və hərəkatın nəticəsi olaraq Babəkin başçılığı (816-838) vaxtı yaradılan Hürremi dövləti haqda bizə gəlib çatan məlumatların böyük əksəriyyəti ərəb tarixçilərinə məxsusdur. Bu tarixçilər də xəlifə sarayında oturub əsl həqiqəti yazma bilməzdilər. Bu səbəbdən də həmin mənbələrdə Xilafətin mövqeyinə uyğun olmayan məqamların obyektiv şəkildə təqdim olunduğuna heç cür inanmaq olmaz.

Ərəb işğalından sonra Babək və hürremilik haqda olan-qalan mənbələr də məhv edilib və məhz bu üzündən indi əlimizdəki mənbələrin çoxu xəlifə sarayının saxtakar tarixçilərinin yazdığı cəfəngiyyatlardır. Bu şəraitdən istifadə edən bəzi qüvvələr uzun zamandan beridir ki, tarixdə öz möhtəşəm izini qoyan bu hərəkatı, bu hərəkatın bazasında yaranmış Hürremi dövlətini və onun başçısını ləkələməyə çalışırlar.

Müasir dövrümüzdə isə bəzi xarici dövlətlərdən dəstəklənən və idarə edilən “araşdırmaçılar” bu missiyanı davam etdirmək üçün fərqli metodlara əl atırlar. Gah hürremiliyin təktonirçiliyə zidd olduğunu, gah bu ideologiyanın əxlaqsızlığa söykəndiyini iddia edirlər. Lakin gördə ki, belə cəfəngiyyatlarla bu xalqın gen yaddaşından Babək sevgisini silə bilme-

yəcəklər, o zaman başqa taktikaya keçdilər. İndi də Babəkin fars olduğu, Sasanı dövlətini ərəblərdən qurtarmaq üçün çalışdığı iddia olunur.

Siyasi islam, təriqətçilik ixrac etməklə məşğul olan dövlətlərin ideoloji institutları isə daha fərqli metodlardan istifadə edirlər. Fanatik dindarlar gerçəkliyi inkar etmənin fayda vermədiyini, ortada aşkar faktlar olduğunu anlayandan sonra Babəkin müsəlman olduğunu, xilafətin siyasəti ilə razılaşmadığından mübarizəyə qalxdığını iddia etməyə başladılar.

Bəzi araşdırmaçılar bu yalan iddialarla tarixi mənbələri istədikləri kimi şərh edərək mediada ağılsızmaq məqalələrlə çıxış edirlər. Düşünürük ki, bu biabırçılığa son qoymağın vaxtı gəlib çatıb.

Azərbaycana ərəb təcavüzünün real nəticələri

VII əsrdə Yaxın Şərqdə yeni dinin yaranması yarımveşqi ərəb qəbilələrinin islam ideologiyası ətrafında Ərəb Xilafətində birləşməsinə gətirib çıxardı. Ərəb-islam dövləti VII əsrin ortalarına yaxın hərbi cəhətdən xeyli güclənmiş və bütün ətraf ölkələri öz hakimiyyəti altına almaq üçün istilaçı və talançı yürüşlərə başlamışdı. Xüsusilə də, əsas hədəf şimal-şərq və şimal-qərb istiqamətində yerləşən məhsuldar və zəngin təbiətli torpaqlar idi.

Orta əsr mənbələrində qeyd olunur ki, ərəblər işğal etdikləri ərazilərdə öz dinlərini “qeyri-kitab əhli” (?) və ya “kafir” (?) adlandırdıqları yerli əhaliyə qılınc gücünə qəbul etdirməyə çalışır, ən qədim təktonirçiliyin (zərdüştüyün) ən qədim müqəddəs kitabın- (Avestanın) mənəvi sahibi olan xalqımıza qarşı insanlığa sığmayan hər cür vasitə ilə zor işlədirdilər.

Halbuki, “Zərdüştün müvəhhid və təkallahlı olmasını Əli ibn Əbu Talib (Məhəmməd peyğəmbərin mənəvi varisi və islamın ilk imam-

larından biri), ondan sonra Hüzeyfə, Səid ibn-Müseyib və başqaları qəbul etmişlər” (İsmayıl Şəms, “Avesta”).

Həzrət Əlidən “məcusilər” (zərdüştilər) haqda soruşulduqda isə, o, belə cavab vermişdi: “Məcusilərə toxunmayın, onlara kitab və peyğəmbər göndərilmişdir”.

Azərbaycan xalqının ta qədimdən sülhsevər və humanist olduğunu həтта, ərəb tarixçiləri də etiraf ediblər. İbn ən-Nədim yazır: “Hürremilərin dini etiqadında qətl, əzab və savaş yox idi, onlar bütün bunların nə olduğunu bilmirdilər”.

Azərbaycan xalqına məxsus qədim məbədlər dağıdılır və ya xristianlara (məs. ermənilərə) peşkəş olunurdu. Bundan əlavə, bütün dini-

Babək və Hürremi Dövləti: Gizlədilmiş, saxtalaşdırılmış və yazılmamış tarix

fəlsəfi, elmi kitablar “Quranda yoxdursa, küfrdür” iddiası ilə yandırılır, qiymətli incəsənət əsərləri Xilafət paytaxtına daşınır, alimlər əsir aparılır, ruhani ustadlar öldürülür, təbii sərvətlər, həmçinin əhalinin mal-mülkü qarət olunurdu.

Görkəmli tarixçi akademik Ziya Bünyadov “Azərbaycan VII-IX əsrlərdə” adlı əsərində dövrün tarixçilərinə istinadən yazır: “Ərəblər yerli əhalini sürətlə müsəlmanlaşdırmaq üçün islamı, ərəb dili və digər adət-ənənələrini qəbul etməyənlərin üzərinə olduqca ağır vergilər qoyurdular. Bu vergidən can qurtarmaq üçün əksər adamlar üzde özlərini bu şərtləri qəbul edən kimi göstərirdi, həтта özlərinə ərəb adları götürməyə məcbur olurdular”.

Beləliklə, məlum olur ki, islam dinini əldə bayraq edən ərəblər öz ideologiyalarını yeritmək, maddi sərvətlər əldə etmək, münbit torpaqları işğal etmək üçün bu torpaqlarda yaşayan yüz minlərlə insanı öldürmüş, ölkəmizi xaraba qoymuşlar.

“Böyük mütəfəkkir Mirzə Fətəli Axundov bu prosesi belə ifadə edib: “Ərəblər bizim minillik seltənətimizi yıxdılar, şan və şövkətimizi bərdad etdilər, vətənimizi elə xarabadan da xarab etdilər ki, bu günə qədər abad etmək mümkün olmayıbdır” (Əsərləri II cild. Bakı 1961, səh 137)

Babəkin şəxsiyyəti: lider, hökmdar, sərkərdə

Bir əsrdən artıq davam edən azadlıq hərəkatının son 22 ilində Babək zəruri atributlara malik qüdrətli dövlət yaratmışdı. Bu dövlətin silahlı qüvvələrə başçılıq edən hərbi komandanlığı, Ali şurası, dövlət xəzinəsi, bayrağı, gerbi, ölkənin əyalətlərində mərkəzə bağlı idarəçilik strukturu, ehtiyat silah və azuqə bazaları və s. atributları olub. «Babək Hürremi bütün ömrü boyu xilafətə qarşı vuruşaraq, Azərbaycanda islama qədərki dövrdə mövcud olmuş, bu və ya digər şəkildə zərdüştülük və məzdəkiliklə bağlı qayda-qanunların bərpasına can atmışdı»- Akademik Ziya Bünyadov.

Babək Hürremi sadə insanları dövlətin vilayət və şəhərlərinə hakim təyin edir, başqa dövlətlərlə müqavilələr bağlayır və səfir göndərirdi. Azərbaycan paytaxtında Babəkin Bəzz şəhərindəki sarayın-

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə Azərbaycanın dövlətçilik tarixinin, milli adət-ənənələrinin, elm və mədəniyyətinin təbliği: dövlət müstəqilliyimizin bərpasının 30-cu ili- Azərbaycan dövlətçiliyi müasir mərhələdə” istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

da isə, Rum İmperatorluğunun səfiri yaşayırdı.

Babək bəşər tarixində sosial bərabərlik və azadlıq ideyalarının ilk qarçısı, özünün hakimiyyəti dövründə bu ideyanı gerçəkləşdirən şəxsiyyət oldu. Məhz bütün xalqın bərabər şəkildə yaşadığı, hər şeyin ümumxalq mülkiyyəti sayıldığı bir cəmiyyət quruluşunu, sosial ədalətə söykənən dövlət sistemini ərəblər anlamadığından “hürremilərdə arvadlar da ümumdür” deyə böhtan yazırdılar.

Guya onlar bütün vaxtlarını şən musiqi altında yeyib-ichməklə, gülüb-oyunamaqla keçirirmişlər. Əbu Müzəffər İsfəraini yazır: “hər iki cinsdən olan babəkilər idə bir gecə o dağda musiqi və mey məclisinə toplaşmış, pozğun işlər görürdülər”. Əslində isə, bu ərəb tarixçisinin dediyi gecə, haqqında yəqin ki, heç bir məlumatı olmadığı xalqımızın Tanrıya həsr olunan ən müqəddəs bayramı- Novruz gecəsidir.

Bu iftirlərlə bağlı görkəmli tarixçi, akademik Ziya Bünyadov yazır: «İyirmi ildən artıq xilafətə qarşı kəskin və cəsur azadlıq mübarizəsi aparmış bir xalq şən və qayğısız ömür sürən başıpozuq bir kütlə kimi qələmə vermək mümkün deyil”.

Babəkin missiyası və dünyanın ilk qırmızı bayrağı

Babək sevgisi 12 əsrdə bütün azərbaycanlıların qəlbində yaşayır. Hər il 14 martda- Babək Hürreminin ad günündə minlərlə azərbaycanlı Bəzz qala şəhərini ziyarət edir, böyük şəxsiyyətimizin əziz xatirəsinə yad edirlər. Onun ideyaları xalqın mənəviyyatında özünə əbədi və möhkəm yer tutdu. Babək Hürreminin qaldırdığı qırmızı bay-

raq yaddaşlarda yaşadı. Bu bayraqı qəhrəman Azərbaycan oğulları tarix boyu daha bir neçə dəfə dövlət bayrağı kimi dalğalandırdılar. Bu bayraq Səfəvi İmperiyası dövründə bir daha ucaldı, 1908-ci ildə Cənubi Azərbaycan inqilabından sonra yaranan Azərbaycan dövlətinin bayrağı kimi qəbul olundu.

1918-ci ildə yaranmış 1-ci respublikanın ilk bayrağı Babəkin, Hürremi dövlətinin bayrağı idi- qırmızı fonda ortada aypara və səkkizgüşəli ulduz.

2-ci respublikanın- Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikasının da ilk bayrağı belə idi- qırmızı rəngdə, yuxarı sol güncdə aypara və beşgüşəli ulduz. Xalqımızın qəlbində Azərbaycanın tarixi torpaqları üzərində güclü dövlət yaranan, ölkədə siyasi-inzibati və sosial-iqtisadi islahatlar həyata keçirən, 100 minlik ordu yaradaraq 22 il ərzində dünyanın ən güclü imperiyasının 6 böyük ordusunu darmadağın edən böyük şəxsiyyət yaşayır. Bu Babəkdir. Onun azadlıq və milli bərabərlik ideyaları bu günkü Azərbaycan dövlətinin əsas qayəsini təşkil edir. Azərbaycan xalqı öz tarixi kökləri üzərində öz dövlətini yaşadır.

2010-cu il sentyabrın 6-da Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Bakı şəhərində görkəmli sərkərdə Babəkin abidəsinin ucaldırılması haqqında sərəncam imzalayıb. Təəssüf ki, 13 il keçsə də, müvafiq dövlət orqanları bunu reallaşdırmayıblar. Yəqin ki, tezlikdə bu sərəncamın tələbi reallaşacaq və bu abidə xalqımızın şərəfli tarixini, böyük şəxsiyyətini ləkələyənlərə ən mükəmməl cavab olacaq.

Elçin Bayramlı
araşdırmaçı-jurnalist